

Raadsstuk

Onderwerp: Instrumenten voor een projectoverstijgende aanpak van de stedelijke wateropgave

Reg.nummer: 2009/211207

1. Inleiding

De afgelopen vijftig jaar is Haarlem enorm gegroeid. Weilanden hebben plaatsgemaakt voor woningen, bedrijven en wegen. Dit betekent dat bij regenval het hemelwater niet meer in de bodem infiltreert en versneld via de verharding naar de nog resterende sloten, singels en grachten wordt afgevoerd. Dit leidt tot pieklasten van afstromend hemelwater op de singels en grachten. Daarbij zorgt klimaatverandering voor meer regen en heftige buien. Om de kans op wateroverlast tegen te gaan, moet in herstructurerings- en ontwikkelingsprojecten de toename aan verharding gecompenseerd worden met nieuw te graven oppervlaktewater. De ervaring leert dat het niet altijd mogelijk of wenselijk is om deze compenserende waterberging in het projectgebied zelf te realiseren. Dit leidt namelijk tot een versnippering van het watersysteem.

Door bij het hoogheemraadschap van Rijnland een **Bergingsrekeningcourant (BRC)** te openen en door het instellen van een **gemeentelijke Voorziening Waterberging** zijn we in staat om de benodigde compenserende waterberging ook buiten de betreffende projecten te financieren en te realiseren. Daarmee geven we uitvoering aan de in het Integraal Waterplan Haarlem (IWP) opgenomen visie van een projectoverstijgende benadering van de stedelijke wateropgave.

2. Voorstel aan de raad

1. Akkoord te gaan met de in dit raadsstuk vermelde kaders voor de projectoverstijgende aanpak van de stedelijke wateropgave, waaronder het instellen van een Voorziening Waterberging.

3. Beoogd resultaat

Met de Bergingsrekeningcourant en de Voorziening Waterberging kunnen wij projectoverstijgende watermaatregelen uitvoeren. Dit is in lijn met de gebiedsgerichte benadering van de stedelijke wateropgave uit het Integraal Waterplan Haarlem. Hiermee voorkomen we een verdere versnippering van ons watersysteem en dragen we bij aan een robuust netwerk van singels, grachten en sloten, dat in staat is het hemelwater zonder overlast op te vangen en af te voeren. Met de Bergingsrekeningcourant en de voorziening Waterberging ontstaat een transparant en eenduidig systeem van financieren en realiseren van watermaatregelen in onze stad.

4. Argumenten en kaders

Stedelijke groei in combinatie met klimaatverandering zorgen voor een toenemende kans op wateroverlast. Om dit te voorkomen is in het Integraal Waterplan Haarlem (IWP) opgenomen dat de elke toename aan verharding voor 15% door nieuw te graven oppervlaktewater gecompenseerd moet worden. Alle dempingen moeten voor 100% met nieuw te graven water gecompenseerd worden. Het

hoogheemraadschap van Rijnland is het bevoegd gezag dat toeziet op de naleving van de 15/100%-regel. In de praktijk betekent dit, dat een projectontwikkelaar de eventuele toename van verharding en/of demping in principe binnen zijn project moet oplossen.

Met bovenbeschreven aanpak worden watersysteemproblemen op projectniveau opgelost. Echter, het watersysteem is meestal meer gebaat bij projectoverstijgende oplossingen. Voorkomen moet worden dat elk project zijn eigen vijver graaft. Daarom hebben Haarlem en Rijnland in het IWP in aanvulling op de 15%- en 100%-regel gekozen voor een gebiedsgerichte benadering van de wateropgave. Deze benadering wordt momenteel voor Schalkwijk, Waarderpolder en Delftwijk gehanteerd. In deze stadsdelen worden alle herstructureringsprojecten in kaart gebracht en worden voorstellen gedaan om voor deze projecten een samenhangende waterstructuur te realiseren.

Voorwaarde voor een gebiedsgerichte benadering is dat de uit projecten voortvloeiende compenserende watermaatregelen ook buiten deze projecten gerealiseerd mogen worden. Met het openen van een Bergingsrekeningcourant en het inrichten van een gemeentelijke Voorziening Waterberging wordt hierin voorzien.

Onderstaand worden de **kaders** met betrekking tot de Bergingsrekeningcourant en de Voorziening Waterberging uitgewerkt:

1) Het college opent bij Rijnland een Bergingsrekeningcourant voor de gemeente Haarlem

Het hoogheemraadschap van Rijnland heeft in 2007 beleid ontwikkeld voor het registreren van dempingen en ontgravingen binnen een bepaald gebied/peilvak: de BergingsRekeningCourant (BRC). Met de BRC is het voor gemeenten niet meer noodzakelijk de compenserende waterberging direct binnen het betreffende project te realiseren. De BRC kijkt namelijk naar het totaal aan dempingen en compenserende waterberging binnen een bepaald gebied of peilvak, over een bepaalde tijdsperiode. *De BRC rekent dus niet met Euro's, maar met m2 toe-/afname verhardingen en m2 dempingen/ontgravingen.* Gemeenten kunnen bij Rijnland een BRC openen. De BRC-houder (gemeente) kan derden (projectontwikkelaars) toestemming geven om van de gemeentelijke-BRC gebruik te maken. De hieruit voortvloeiende rechten en plichten komen dan voor rekening van de BRC-houder (gemeente). Door extra water te graven kan de BRC-houder een positief saldo (in m2) opbouwen. Dit positieve krediet kan de BRC-houder inzetten voor dempingen en uitbreiding van verhard oppervlak elders binnen het BRC-gebied. De BRC-houder mag alleen onder beperkte voorwaarden en gedurende een beperkte tijd (maximaal zes maanden) negatief staan. Rijnland stelt voor de BRC-houder een maal per jaar in januari de BRC-balans op.

Voor het openen van de BRC-Haarlem hebben Haarlem en Rijnland afgesproken om 1 januari 2005 als nulsituatie te nemen. Dat is namelijk het eerste nieuwe jaar na vaststelling van het Integraal Waterplan Haarlem. Dat betekent dat alle vanaf 1 januari 2005 door Rijnland vergunde watermaatregelen meetellen in de BRC-Haarlem. Binnen de BRC-Haarlem worden de watermaatregelen per peilvak en per gebied apart bijgehouden. *Het blijkt dat alle vanaf 2005 gerealiseerde watermaatregelen inclusief de op korte termijn geplande watermaatregelen per peilvak/gebied resulteren in een positief saldo op de BRC.*

2) Het college stelt een Voorziening Waterberging in

Met bovengenoemde BRC regelen Rijnland en Haarlem de benodigde m2 waterberging binnen Haarlems grondgebied. Echter de BRC regelt niet de financiering daarvan. Voor het effectief kunnen uitvoeren van de BRC heeft Haarlem een eigen afkoopregeling en een voorziening voor de financiering van projectoverstijgende watermaatregelen nodig.

Volgens artikel 44 lid 2 van het Besluit Begroting en Verantwoording, dient een voorziening voor de van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden.

Een gemeentelijke Voorziening Waterberging dient dus specifiek voor de financiering van projectoverstijgende compenserende waterbergingsmaatregelen. Deze Voorziening wordt gekoppeld aan programma 9 Kwaliteit Fysieke Leefomgeving, beleidsveld 9.4 Waterwegen van de Begroting. De Voorziening Waterberging wordt gevoed met afkoopsommen uit projecten die hun waterbergings-verplichtingen afkopen (dit is tevens een afboeking in m2 van de BRC). Met dit geld kan de gemeente elders binnen Haarlem het watersysteem uitbreiden en verbeteren (dit komt overeen met een bijboeking in m2 op de BRC).

3) Het college werkt het gebruik van de Voorziening Waterberging verder uit in een gemeentelijke afkoopregeling en hanteert daarbij voorlopig eenzelfde afkoopsom als Rijnland

Rijnland kent een eigen afkoopregeling, die het hoogheemraadschap echter alleen als laatste mogelijkheid inzet. Zoals gezegd, is Rijnland's algemeen beleid er op gericht dat compenserende waterberging zoveel als mogelijk door de veroorzaker/project-ontwikkelaar binnen de eigen projectgrenzen wordt gerealiseerd. Als dit niet mogelijk is, kan een projectontwikkelaar in het uiterste geval de vereiste waterberging naar Rijnland afkopen. Met dit geld zal Rijnland de waterberging dan zelf binnen haar eigen beheergebied gaan graven. In de praktijk betekent dit, dat Rijnland ergens in het landelijk gebied tussen Spaarndam en Gouda grond aankoopt en water graaft. Rijnland hanteert hiervoor een afkoopsom van € 98,- per m2 te graven water (preispijl 2008).

Door een eigen gemeentelijke afkoopregeling in te richten, zorgen we er voor dat de afkoopsommen binnen Haarlem blijven, en kunnen we zelf bepalen hoe we met dit geld het Haarlemse watersysteem optimaliseren en uitbreiden. Echter, in een stedelijke omgeving als Haarlem kunnen de realisatiekosten voor het graven van oppervlaktewater fors oplopen, bijvoorbeeld wanneer dit water met walmuren en bruggen moet worden ingericht. Dat betekent dat een afkoopsom van € 98,- per m2 te graven water over het algemeen niet toereikend is en eerder rond de € 200,- per m2 zou moeten liggen.

Vooralsnog is het ons echter niet mogelijk om van projectontwikkelaars een hogere afkoopbedrag per m2 dan Rijnland te verlangen. Een projectontwikkelaar zou in dat geval altijd bij Rijnland willen afkopen, en Rijnland kan een projectontwikkelaar op grond van haar huidige regelgeving niet dwingen bij Haarlem af te kopen.

4) Het college overlegt met Rijnland over het opnemen van regels in Rijnland's beleid die de gemeentelijke afkoopregeling van toepassing verklaren

Na het openen van een BRC en het inrichten van een Voorziening Waterberging willen wij met Rijnland overleggen over het aanpassen van Rijnland's beleid, zodanig dat Rijnland de ontwikkelaars kan dwingen van de gemeentelijke afkoopregeling gebruik te maken. Daarmee wordt het ons mogelijk om een hogere afkoopsom dan die van Rijnland voor te stellen en vast te stellen.

5) Het college voedt de Voorziening Waterberging met een startkapitaal van € 58.578 zijnde de afkoopsommen uit de projecten Roemer Vischerstraat en DSK-I

In aanloop op het instellen van een Voorziening Waterberging hebben de gemeente en het hoogheemraadschap met een tweetal ontwikkelaars al afspraken gemaakt over de afkoop van de voor hun projecten benodigde waterberging. In de betreffende projecten was realisatie van waterberging binnen de projectgrenzen niet haalbaar. Met de ontwikkelaars is afgesproken dat zij de compenserende waterberging tegen het hierboven door Rijnland vastgesteld tarief naar de gemeente kunnen afkopen. Zie onderstaand overzicht.

Project	Ontwikkelaar	Compenserende waterberging	Afkoopbedrag	Tot. afkoopsom	Afgekocht in
Roemer Vischerstraat: sloop-/nieuwbouw woningen	De Woonmaatschappij	258 m2	€ 96/m2 (preispj 2006)	€ 24.768	september 2006
DSK-I: woningbouw	Ymere/gemeente	345 m2	€ 98/m2 (prijspeil 2008)	€ 33.810	juni 2008
Totaal				€ 58.578	

Het bovengenoemde bedrag ad € 58.578 vormt dus het startkapitaal van de Voorziening Waterberging.

6) Het college besluit jaarlijks bij de vaststelling van het Meerjarenprogramma Openbare Ruimte, Groen en Verkeer over de besteding van de gelden uit de Voorziening Waterberging

Het college heeft de bevoegdheid over de Voorziening Waterberging. Voorstellen voor de besteding van de gelden uit de Voorziening Waterberging zullen in het Meerjarenprogramma van de afdeling Openbare ruimte, Groen en Verkeer worden opgenomen. Het college stelt het MJP jaarlijks vast. Tevens evalueert het college jaarlijks of de vanuit het MJP geïnitieerde watermaatregelen resulteren in een blijvend positief saldo op de BRC.

5. Kanttekeningen

Voorzolang Rijnland de projectontwikkelaars niet kan dwingen van de gemeentelijke afkoopregeling gebruik te maken, hanteren wij eenzelfde afkoopsom als Rijnland. Zoals gezegd is dit bedrag vaak niet toereikend om in stedelijk gebied water te graven. De afkoopsommen zijn niet meer dan een bijdrage van derden aan watermaatregelen in de openbare ruimte, zoals het verbreden van bestaande singels en het graven van nieuwe watergangen. Tot nog toe werden dit soort maatregelen vrijwel uitsluitend uit de algemene middelen bekostigt. De inrichting van de BRC en de Voorziening Waterberging zijn dus een eerste stap om de kosten voor de stedelijke (dwz projectoverstijgende) wateropgave op de veroorzakers te kunnen verhalen.

De tweede stap bestaat daarin dat Rijnland haar beleid zodanig aanpast dat het hoogheemraadschap derden kan dwingen van een gemeentelijke afkoopregeling gebruik te maken. Alleen dan kan de gemeente een meer op het stedelijk water afgestemde prijs rekenen voor de afkoop van waterberging door ontwikkelaars.

6. Uitvoering

Vanwege de relatie tussen BRC en Voorziening Waterberging is het van belang dat beide instrumenten centraal binnen de gemeentelijke organisatie beheerd en gecoördineerd worden. De afdeling Beleid-OGV zal hiermee belast worden. De afdeling Programma's-OGV zal optreden als budgethouder/opdrachtgever van de vanuit de Voorziening Waterberging gefinancierde watermaatregelen. Voorstellen voor de besteding van gelden uit de Voorziening worden jaarlijks door beide voornoemde afdelingen en in samenspraak met andere afdelingen voorbereid. Deze voorstellen worden vervolgens in het Meerjarenprogramma Openbare Ruimte opgenomen. Het MJP-Openbare Ruimte wordt jaarlijks door het college vastgesteld. Aan het einde van elk jaar maakt Rijnland de BRC-balans op en bespreekt deze met Haarlem. Het college evalueert jaarlijks of de vanuit het MJP uitgevoerde en geplande watermaatregelen zorgen voor een voldoende positief saldo op de BRC.

Het college van burgemeester en wethouders,

de secretaris

de burgemeester

7. Raadsbesluit

De raad der gemeente Haarlem,

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders

Besluit:

Akkoord te gaan met de in dit raadsstuk vermelde kaders voor de projectoverstijgende aanpak van de stedelijke wateropgave, waaronder het instellen van een Voorziening Waterberging.

Gedaan in de vergadering van (in te vullen door de griffie)

De griffier

De voorzitter